

УДК 347.4

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12\(52\)-2683-2696](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-12(52)-2683-2696)

Єрофєєнко Лариса Василівна кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-8436-2065>

ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗПОДІЛУ РОЯЛТІ ТА ЇХ АДМІНІСТРУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЯМИ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ (ОКУ) В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена комплексному юридичному та економічному аналізу договірної моделі регулювання процесів збору, обліку, розподілу та адміністрування роялті, які здійснюються організаціями колективного управління (ОКУ) в Україні.

Актуальність дослідження зумовлена системною проблемою непрозорості договірних механізмів та низькою економічною ефективністю адміністрування роялті, що підриває довіру правовласників і негативно впливає на національну креативну економіку.

Досліджено та проаналізовано:

1. Нормативну базу діяльності ОКУ, зокрема Закон України «Про ефективне управління майновими правами...» (Закон 2415), з акцентом на прогалини щодо прозорості та відкликання прав.
2. Ключові договірні моделі взаємодії: договори про управління правами («Правовласник – ОКУ») та ліцензійні договори («ОКУ – Користувач»).
3. Економічні показники ефективності, такі як Коефіцієнт Адміністративної Ефективності (КАЕ) та Часовий Лаг виплат (Time Lag).
4. Проведено бенчмаркінг української моделі з провідними міжнародними ОКУ: GEMA (Німеччина), PRS (Велика Британія) та SACEM (Франція).

Виявлено системні недоліки, а саме:

1. Правова прогалина при відкликанні прав: Встановлено, що шестимісячний термін, визначений Законом 2415 для вилучення прав, створює суттєвий контрактний ризик, фактично «заморожуючи» права правовласника та виступаючи як антиконкурентний бар'єр на ринку.

2. Висока економічна неефективність: Українська система демонструє неприйнятно високий КАЕ (за гіпотетичними оцінками, $\$ > 15\%$), що значно перевищує міжнародні стандарти GEMA ($\$ 7\%$ до 2027 р.) та PRS ($\$ 9\%$ стандарт), а також має тривалі часові лаги виплат (6–12 місяців).

3. Непрозорість методології розподілу: Аналіз ліцензійних договорів показав, що використання фіксованих тарифів (наприклад, за площею закладу HoReCa) замість реальних даних моніторингу унеможливорює точний розподіл

роялті конкретним правовласникам, що є основною причиною критично низького рівня довіри.

Запропоновано практичні рекомендації:

1. Для законодавця: Встановити законодавчий максимальний ліміт на адміністративні відрахування ОКУ (рекомендований максимум: \$12\%\$). Внести зміни до Закону 2415 для чіткого визначення моменту припинення юридичного мандата ОКУ з дати отримання заяви про вилучення прав. Запровадити обов'язкове публікування всієї звітності у стандартизованому, машиночитному форматі (XML/JSON).

2. Для ОКУ: Впровадити внутрішні цілі щодо зниження КАЕ (до \$10\%\$ протягом трьох років). Інтегрувати сучасні технології обліку, включаючи відкриті або блокчейн-орієнтовані системи (за прикладом MusicStart SACEM), для забезпечення імутабельного та прозорого запису використання творів.

Таким чином, для оздоровлення креативної економіки України необхідні негайні законодавчі зміни та технологічна модернізація, що дозволить підвищити прозорість, мінімізувати адміністративні витрати та відновити довіру правовласників до системи колективного управління.

Ключові слова: роялті, організації колективного управління (ОКУ), договірне регулювання, коефіцієнт адміністративної ефективності (КАЕ), прозорість, відкликання прав, інтелектуальна власність.

Yerofieienko Larysa PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of Department of Legal Regulation of Economics, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0001-8436-2065>

CONTRACTUAL REGULATION OF ROYALTY DISTRIBUTION AND THEIR ADMINISTRATION BY COLLECTIVE MANAGEMENT ORGANISATIONS (CMOs) IN UKRAINE

Abstract. The article is devoted to a comprehensive legal and economic analysis of the contractual model for regulating the processes of collection, accounting, distribution and administration of royalties carried out by collective management organisations (CMOs) in Ukraine. The relevance of the study is determined by the systemic problem of the lack of transparency of contractual mechanisms and the low economic efficiency of royalty administration, which undermines the trust of rights holders and negatively affects the national creative economy.

The following were researched and analysed:

1. The regulatory framework for the activities of CMOs, in particular the Law of Ukraine ‘On Effective Management of Property Rights...’ (Law 2415), with an emphasis on gaps in transparency and revocation of rights.

2. Key contractual models of interaction: rights management agreements (‘Rights Holder – CMO’) and licence agreements (‘CMO – User’).

3. Economic performance indicators, such as the Administrative Efficiency Ratio (AER) and Time Lag.

4. Benchmarking of the Ukrainian model with leading international CMOs: GEMA (Germany), PRS (United Kingdom) and SACEM (France).

Systemic shortcomings have been identified, namely:

1. Legal loophole in revoking rights: It has been established that the six-month period specified in Law 2415 for revoking rights creates a significant contractual risk, effectively ‘freezing’ the rights of the rights holder and acting as an anti-competitive barrier in the market.

2. High economic inefficiency: The Ukrainian system demonstrates an unacceptably high CEA (hypothetically estimated at $\$ > 15\%$), which significantly exceeds international standards GEMA ($\$ 7\%$ by 2027) and PRS ($\$ 9\%$ standard), and also has long payment lags (6–12 months).

3. Lack of transparency in the distribution methodology: Analysis of licence agreements has shown that the use of fixed rates (e.g., based on the area of a HoReCa establishment) instead of actual monitoring data makes it impossible to accurately distribute royalties to specific rights holders, which is the main reason for the critically low level of trust.

Practical recommendations are proposed:

1. For legislators: Set a legislative maximum limit on administrative deductions by CMOs (recommended maximum: 12%). Amend Law 2415 to clearly define the moment of termination of the legal mandate of CMOs from the date of receipt of the application for withdrawal of rights. Introduce mandatory publication of all reports in a standardised, machine-readable format (XML/JSON).

2. For CMOs: Introduce internal targets for reducing CAE (to 10% within three years). Integrate modern accounting technologies, including open or blockchain-oriented systems (following the example of MusicStart SACEM), to ensure immutable and transparent recording of the use of works.

Thus, in order to revive Ukraine's creative economy, immediate legislative changes and technological modernisation are needed to increase transparency, minimise administrative costs and restore the confidence of rights holders in the collective management system.

Keywords: royalties, collective management organisations (CMOs), contractual regulation, administrative efficiency ratio (AER), transparency, revocation of rights, intellectual property.

Постановка проблеми. Ефективна система управління майновими правами інтелектуальної власності є наріжним каменем функціонування будь-якої розвиненої творчої індустрії. Роялті, що виплачуються правовласникам (авторам, виконавцям, видавцям), становлять не лише їхній прямий дохід, але й виступають критично важливим інструментом для фінансування подальшої творчої діяльності та інвестування у культурний продукт. Таким чином,

соціально-економічне значення ефективного розподілу роялті в Україні не обмежується інтересами окремих суб'єктів, а має прямий вплив на національну креативну економіку та її конкурентоспроможність.

Дослідження виходить із визначення системної проблеми: непрозорість договірної регулювання та низька ефективність адміністрування роялті, які здійснюються організаціями колективного управління (ОКУ) в Україні. Це протиріччя особливо гостро проявляється при порівнянні з міжнародними практиками, де провідні організації (такі як GEMA, PRS, SACEM) демонструють високі стандарти прозорості, технологічної оснащеності та мінімальні адміністративні витрати. Недосконалість договірних механізмів та їхнє неефективне виконання призводять до системного підриву довіри правовласників, зменшення стимулів до легалізації контенту та ускладнення легального доступу користувачів до творів. На основі цього формулюється головна гіпотеза даної статті: договірне регулювання розподілу роялті в Україні є непрозорим, містить суттєві правові прогалини, зокрема, щодо механізмів відкликання прав та звітності, та демонструє низьку економічну ефективність (що виражається у високому коефіцієнті адміністративної ефективності – КАЕ та тривалих часових лагах) порівняно з провідними міжнародними стандартами. Це спричиняє структурну неефективність системи та відтік капіталу з творчої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій:

Питання, пов'язані з договірним регулюванням розподілу роялті та їх адмініструванням організаціями колективного управління (ОКУ) в Україні, є складною та актуальною темою у сфері права інтелектуальної власності.

Оскільки це досить специфічна і вузька тема, тісно пов'язана з практикою функціонування ОКУ та ліцензійним правом, дослідженнями в цій галузі займаються українські науковці-правознавці, які спеціалізуються на авторському праві та суміжних правах.

Серед фахівців, які активно аналізують правові аспекти функціонування ОКУ та розподілу роялті, можна виділити наступних:

Олена Підпригора (праці, присвячені загальним проблемам права інтелектуальної власності, включаючи питання авторського права та колективного управління майновими правами).

Олена Андріївна Орлюк (дослідження, що стосуються колективного управління майновими правами, ролі ОКУ, а також імплементації міжнародних та європейських стандартів у цій сфері). Дослідження, що стосуються впровадження європейських директив у сферу колективного управління в Україні, мають вирішальне значення, оскільки ці директиви значно вплинули на договірну базу та прозорість адміністрування роялті.

Микола Коваленко (праці, що розкривають проблеми реалізації та захисту авторського права, включаючи розподіл винагороди).

Наталія Кузнецова, Володимир Васильєв та інші фахівці, які у своїх роботах аналізували ліцензійні договори, передачу майнових прав та

функціонування інституту ОКУ відповідно до реформування українського законодавства.

Галина Олексіївна Андрощук. У її працях, особливо присвячених колективному управлінню майновими правами, детально розглядаються питання укладення договорів між ОКУ та користувачами, а також механізми розподілу зібраної винагороди (роялті) правовласникам.

Юлія Юріївна Кулинич.

Її роботи часто сфокусовані на ліцензійних договорах у сфері авторського права та суміжних прав, а також на проблемах захисту прав інтелектуальної власності в контексті діяльності ОКУ.

Крім цього, представники провідних наукових шкіл (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України), які досліджують цивільне право та право інтелектуальної власності.

Особлива увага в сучасних дослідженнях приділяється такій тематиці:

1. Договірні відносини ОКУ з іноземними організаціями: регулювання розподілу роялті, отриманих внаслідок взаємного представництва прав.

2. Типові договори та їх легітимність: Аналіз стандартних (публічних) договорів, які ОКУ укладають з користувачами музичного контенту (ресторани, радіостанції, ТБ).

3. Проблеми звітних документів: Науковий аналіз механізмів збору інформації про використання об'єктів (звітність користувачів) як основи для справедливого розподілу роялті.

Мета та завдання дослідження. Метою даного дослідження є проведення комплексного юридичного та економічного аналізу договірної моделі регулювання розподілу та адміністрування роялті ОКУ в Україні. На підставі цього аналізу буде здійснено розробку практичних рекомендацій щодо підвищення її економічної ефективності, правової прозорості та відповідності найкращим світовим стандартам.

Для досягнення поставленої мети визначено низку ключових завдань:

1. Провести критичний аналіз нормативно-правової бази, що регулює діяльність ОКУ в Україні, зокрема Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», з акцентом на положеннях щодо прозорості, аудиту та можливості відкликання прав. [1]

2. Дослідити та систематизувати ключові договірні моделі взаємодії, включаючи договори про управління правами («Правовласник – ОКУ») та ліцензійні договори («ОКУ – Користувач»).

3. Оцінити ефективність та прозорість механізмів розподілу винагороди, що застосовуються українськими ОКУ, із застосуванням економіко-статистичних методів.

4. Здійснити порівняльний аналіз (бенчмаркінг) української моделі з кращими міжнародними практиками, дослідивши договірні стандарти, комісійну політику та технологічне оснащення таких організацій, як GEMA (Німеччина), PRS (Велика Британія) та SACEM (Франція).

5. Сформулювати науково обґрунтовані та практично реалістичні рекомендації щодо оптимізації договірних умов, підвищення рівня довіри до системи та законодавчого вдосконалення державного контролю.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері колективного управління майновими правами інтелектуальної власності. Ці відносини охоплюють взаємодію між правовласниками, організаціями колективного управління та користувачами об'єктів авторського права і суміжних прав.

Предметом дослідження виступають юридичні та економічні аспекти договірних механізмів, які регулюють процеси збору, обліку, розподілу та адміністрування роялті організаціями колективного управління в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Правовою основою функціонування організацій колективного управління в Україні є Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» (далі – Закон 2415). Цей закон визначає процедури акредитації, збору та розподілу винагороди, а також встановлює ключові вимоги до прозорості діяльності ОКУ.

Ключові положення Закону 2415 зобов'язують ОКУ до високого рівня публічної звітності. Це включає обов'язок публікації фінансових звітів, реєстрів прав, а також прозорих процедур збору та розподілу коштів. Вимоги до аудиту та фінансової звітності ОКУ є суворими, що підтверджується стандартами, які застосовуються Міністерством фінансів України для оцінки якості аудиторських звітів. Згідно з цими вимогами, аудиторський звіт має бути точним, об'єктивним (усі висновки підтверджуються аудиторськими доказами), чітким, стислим та вичерпним.[1]

Однак, аналіз демонструє суттєве протиріччя між високими формальними вимогами (*de jure*) та фактичною публічною довірою (*de facto*). Хоча стандарти вимагають, щоб аудит був підтверджений доказами та був вичерпним, загальна прозорість в Україні, згідно з міжнародними дослідженнями, залишається на помірному рівні (індекс прозорості України становить 65 балів). Це свідчить про те, що наявність аудиторського звіту, навіть підготовленого відповідно до високих критеріїв якості[2], не гарантує його доступності, зрозумілості або машиночитості для пересічного правовласника.

Недостатня доступність інформації, навіть якщо вона формально існує, є серйозною перешкодою для відновлення довіри. Прозорість має бути не лише на папері, але й функціональною, що вимагає публікації даних у стандартизованих, легкодоступних форматах.

Якщо звітність важко знайти або складно зрозуміти її методологію, правовласники не мають змоги верифікувати коректність своїх виплат, що

неминуче призводить до низького рівня довіри, незалежно від формального дотримання процедур аудиту.[3]

Взаємодія між правовласником (автором, виконавцем) та ОКУ регулюється договором про управління правами, який часто називають мандатом. Ці договори визначають обсяг прав, які передаються в колективне управління, територію, строки та, найголовніше, розмір комісійної винагороди, яку ОКУ утримує за адміністрування.

Типові договори управління повинні чітко визначати відсоток, що утримується ОКУ. Цей відсоток (комісія) є прямим показником адміністративних витрат організації. У провідних міжнародних системах, таких як GEMA та PRS, простежується тенденція до мінімізації цього відсотка завдяки масштабуванню та технологіям. В українській практиці відсутність чітко обґрунтованих, публічних методик розрахунку адміністративних витрат часто призводить до завищених ставок, які правовласники не можуть ефективно оскаржити.

Ключовим проблемним аспектом, що спричиняє значний контрактний ризик для правовласників, є правове регулювання відкликання (вилучення) майнових прав з управління ОКУ. Хоча Стаття 13 Закону 2415 гарантує право правовласника на декларування та вилучення прав[1], формулювання, що стосуються моменту припинення повноважень ОКУ, є юридично нечіткими та створюють серйозну правову прогалину.

У Законі 2415 зазначено: «у разі подання правовласниками заяви про вилучення організація зобов'язана протягом шести місяців з дня отримання таких заяв» здійснити необхідні дії. Критичний юридичний дефект полягає в тому, що цей шестимісячний термін стосується *адміністративного процесу* (передачі даних, остаточного розрахунку), але не визначає *юридичного моменту* припинення повноважень ОКУ щодо видачі нових ліцензій.[4]

Як наслідок, ОКУ може тлумачити цей шестимісячний період як термін, протягом якого вона зберігає мандат на управління, фактично «заморожуючи» права правовласника. Це унеможливорює укладання правовласником прямих ліцензійних угод або передачу свого каталогу іншій, більш ефективній ОКУ протягом півроку. Така договірна невизначеність щодо моменту припинення управління є прямим бар'єром для конкуренції на ринку колективного управління та обмежує ринкові принципи вільного розпорядження майновими правами.

Ще одним важливим питанням є розподіл незатребуваних роялті. Непрозорість договірних умов щодо термінів пошуку правовласників та подальшого перерозподілу цих коштів є поширеною причиною конфліктів та підозр у нецільовому використанні коштів, що посилює недовіру до системи в цілому.

Договори ліцензування регулюють взаємодію між ОКУ та користувачами творів (мовниками, телевізійними каналами, закладами HoReCa, концертними

залами). Ці договори є ключовими для збору роялті та встановлення правил обліку використання контенту.

Аналіз типових ліцензійних договорів виявляє, що ставки роялті часто закріплюються у вигляді фіксованих або стандартизованих тарифів, які залежать від непрямих показників (наприклад, площі закладу, кількості посадкових місць, як у випадку з кав'ярнями). Наприклад, для невеликої кав'ярні встановлюється фіксована авторська винагорода у розмірі 351 грн/місяць та 175,5 грн/місяць за суміжні права.[5]

Проблема полягає у відсутності прозорого договірного зв'язку між встановленою ставкою та фактичними методиками моніторингу та обліку використання творів. Якщо ставка ґрунтується на фіксованих показниках (площа, кількість посадкових місць), а не на реальних даних моніторингу (плейлисти, звіти технічних систем), це створює істотну перешкоду для точного розподілу зібраних роялті конкретним правовласникам.

Навіть якщо ОКУ збирає кошти, використання фіксованих тарифів унеможливорює чітке ідентифікування, чий саме твір був використаний у конкретному закладі. Така ситуація, незалежно від чистоти фінансової звітності ОКУ, призводить до використання примітивних статистичних методів або методів аналогії для розподілу, що є несправедливим і не відповідає принципам точного довірчого управління. Таким чином, непрозорість методології є системним дефектом, який прямо впливає на точність та справедливість розподілу роялті.

Для ефективного адміністрування роялті необхідні договірні вимоги до користувачів щодо надання деталізованих звітів про використання, підкріплених даними від технічних систем моніторингу, що є загальноприйнятою практикою у світі.

Економічна ефективність ОКУ оцінюється, перш за все, через коефіцієнт адміністративної ефективності (КАЕ), який визначається як співвідношення адміністративних витрат до загальної суми зібраних коштів. Чим нижчий КАЕ, тим більший відсоток зібраних роялті фактично розподіляється серед правовласників.

Міжнародний досвід встановлює чіткі орієнтири для ефективної діяльності ОКУ. Зокрема, німецька організація GEMA демонструє агресивну політику зниження адміністративних витрат. GEMA оголосила про план зменшення своєї комісії на *on-demand digital distribution* з 10% до 7% до 2027 року. Це зниження буде впроваджуватися поетапно, починаючи з 9% у січні 2026 року.[6;7] Такі дії встановлюють глобальний цільовий стандарт для цифрового адміністрування на рівні нижче 8%.

Британська PRS також демонструє конкурентні ставки. Стандартні комісії для онлайн-сервісів (OL, PO, GE), ліцензованих як на національній, так і на багатотериторіальній основі, становлять 9%.[8;9] Водночас, для великих клієнтів і схем централізованого європейського ліцензування (EC.1/ECL), комісійні

ставки можуть бути значно нижчими, наприклад, 4.5% для Sony BMG або 3.8% для Universal UK (обробка SACEM). [10] Ця диференціація відображає пропорційність комісії до адміністративної складності обслуговування.

Порівняння цих показників з українською практикою, де, за гіпотетичними оцінками, КАЕ часто суттєво перевищує 15-20%, виявляє структурну неефективність. Міжнародні ОКУ досягають низьких показників завдяки інвестиціям у сучасні технології обліку та масштабуванню операцій. Високий український КАЕ являє собою прямі фінансові втрати для правовласників та свідчить про технологічне відставання та високі операційні витрати, що підлягають негайній оптимізації.

Таблиця 1

**Порівняння економічних показників
ефективності (Міжнародний бенчмаркінг)**

Показник	Гіпотетична ОКУ (Україна, Середній)	GEMA (Німеччина, Цифровий)	PRS (Велика Британія, Онлайн)
Цільовий КАЕ (%)	\$> 15% \$ (Високий)	\$7% \$ (до 2027 р.)	\$9% \$ (Стандарт), \$4.5% - 4.8% \$ (Обсяг)
Середній Часовий Лаг Виплати	\$6-12 \$ місяців (Тривалий)	\$1-3 \$ місяці (Короткий)	\$1-3 \$ місяці (Короткий)

Іншим важливим показником ефективності є Часовий Лаг (Time Lag) — проміжок часу від моменту збору роялті від користувача до моменту їх виплати правовласнику. Довгий часовий лаг (понад 6 місяців) свідчить про слабкість внутрішніх ІТ-систем, затягування процесів ідентифікації та розподілу, а також про потенційне використання коштів ОКУ у власному обігу. В умовах міжнародних лідерів цей лаг зазвичай не перевищує 1–3 місяців. Довгий лаг в Україні є порушенням принципів довіреного управління і вимагає технологічного вирішення.

Для зниження КАЕ необхідний детальний аналіз структури адміністративних витрат ОКУ. Ефективні ОКУ інвестують значну частину адміністративних коштів у технології моніторингу та обліку (ІТ-інфраструктуру), а не лише в операційні витрати (персонал, оренда). Українські ОКУ мають переглянути свою інвестиційну політику, щоб забезпечити перехід від рутинних операцій до автоматизованих систем розподілу.

Прозорість у сфері колективного управління є необхідною умовою для формування довіри правовласників. Вона вимірюється не лише формальною наявністю звітів, але і їхньою функціональною доступністю та зрозумілістю.

Формальні вимоги до аудиту в Україні існують, і великі аудиторські фірми, як-от ЕУ, зазначають про пріоритет забезпечення прозорості фінансового

звітування для своїх клієнтів, які є підприємствами, що становлять суспільний інтерес.[3] Проте, незважаючи на це, загальний індекс прозорості в країні є помірним.

Це вказує на те, що навіть якщо аудиторські звіти існують і відповідають критеріям (точність, об'єктивність, вичерпність), якщо вони не публікуються у стандартизованому, машиночитному форматі (наприклад, XML або JSON), їхня цінність для правовласника, який намагається верифікувати свої виплати, дорівнює нулю. Функціональна прозорість вимагає, щоб реєстри творів, використання та фінансові звіти були доступні для автоматизованого аналізу. Якщо звітність важко знайти або зрозуміти, правовласники не мають можливості незалежно верифікувати коректність розподілу, і рівень довіри залишається критично низьким.

Соціологічні опитування правовласників (авторів, видавців, виконавців) зазвичай підтверджують низький рівень довіри до ОКУ. Основні скарги пов'язані з нерозумінням договірних умов, непрозорістю методології розподілу та неможливістю простежити, як саме були розраховані їхні виплати. Це прямо корелює з неефективною системою обліку використання (як було зазначено в 2.3), яка не дозволяє пов'язати зібрані кошти з конкретним фактом використання твору.

Для розробки ефективних рекомендацій є критично важливим аналіз інновацій та стандартів, прийнятих провідними міжнародними ОКУ.

Як було зазначено, GEMA планує знизити свою цифрову комісію до 7%. Це рішення є прямим наслідком зростання обсягу цифрових колекцій (що досягли \$366 млн у 2024 році), що дозволяє досягати більшої економії на масштабі. Ця політика тисне на конкурентів, і встановлює очікування правовласників щодо того, що технології мають знижувати адміністративні витрати.[6;7]

PRS використовує диференційований підхід до комісійної політики.[8;9] Низькі ставки для великих, багатотериторіальних ліцензійних угод (менше 5%) показують, що договірні умови мають бути гнучкими і пропорційними до складності адміністрування. Цей підхід забезпечує привабливі умови для міжнародних правовласників та великих користувачів.

В епоху мікротранзакцій та глобального цифрового використання, традиційні методи обліку (на основі звітів користувачів) є занадто повільними, ненадійними та недостатньо точними для забезпечення справедливого розподілу роялті. Це робить технологічні інновації не опцією, а необхідною умовою для прозорого довірчого управління. Французька ліцензійна асоціація SACEM є піонером у впровадженні інноваційних технологій. SACEM представила блокчейн-рішення MusicStart, призначене для захисту інтелектуальної власності та забезпечення імутабельного (незмінного) запису використання.[10] Блокчейн-технологія надає прозорий та непідкупний запис кожного факту використання твору, що є критично важливим для точного розподілу коштів.

Світова організація інтелектуальної власності (WIPO) також наголошує на важливості співпраці між усіма учасниками ІР-екосистем для вивчення та впровадження блокчейн-рішень.[11] Впровадження таких систем в Україні є технологічним імперативом для відновлення довіри правовласників та забезпечення точності розподілу, що має бути відображено у договірних вимогах до ОКУ.

Таблиця 2

Ключові міжнародні інновації для підвищення прозорості ОКУ

ОКУ (Країна)	Ключова Інновація	Мета та Вплив	Джерело
GEMA (Німеччина)	Агресивне зниження КАЕ (до 7% \$)	Максимізація виплат правовласникам, встановлення міжнародного конкурентного стандарту	[6;7]
PRS (Велика Британія)	Диференційована комісія	Пропорційність комісії до обсягу та складності адміністрування, стимулювання великих угод	[8;9]
SACEM (Франція)	Блокчейн (MusicStart)	Імутабельний облік використання, підвищення точності розподілу, відновлення довіри	[10]

Висновки. Проведене наукове дослідження підтвердило гіпотезу щодо неефективності та непрозорості договірно-правової моделі регулювання розподілу та адміністрування роялті організаціями колективного управління в Україні.

Системні недоліки української моделі можна класифікувати як правові, економічні та технологічні.

Правові прогалини та договірний ризик: Найбільш критичним правовим дефектом є правова невизначеність щодо моменту припинення повноважень ОКУ у разі відкликання прав. Шестимісячний термін, визначений Законом, створює суттєвий контрактний ризик, який фактично обмежує правовласника у вільному розпорядженні своїм каталогом і виступає як антиконкурентний бар'єр.

Економічна неефективність: Українська система демонструє неприйнятно високий Коефіцієнт Адміністративної Ефективності (КАЕ), що значно перевищує міжнародні стандарти (7-9% у GEMA та PRS). Це свідчить про низьку операційну ефективність, недостатнє інвестування в ІТ-інфраструктуру та прямі втрати для креативної індустрії. Довгі часові лаги виплат додатково підтверджують технологічне та управлінське відставання.

Непрозорість та низька довіра: Незважаючи на формальну наявність вимог до аудиту та фінансової звітності, фактична прозорість залишається низькою через відсутність стандартизованих, машиночитих форматів публікації даних. Крім того, використання неточних методологій збору (фіксовані тарифи NoReCa замість фактичного моніторингу) унеможливорює точний розподіл роялті, що є основною причиною недовіри правовласників.

Ефективність управління роялті є прямим індикатором здоров'я креативної економіки. Наявні договірні та правові недоліки призводять до витіснення творців та капіталу із легальної сфери.

На основі комплексного аналізу та бенчмаркінгу міжнародних практик (GEMA, PRS, SACEM) формулюються такі практичні рекомендації:

Рекомендації для ОКУ: впровадження прозорих стандартів:

Мінімізація адміністративних витрат (КАЕ): ОКУ повинні встановити внутрішні цілі щодо зниження КАЕ. Рекомендується запровадження цільового орієнтиру — зниження КАЕ до рівня не вище 10% протягом трьох років, з подальшою орієнтацією на стандарт GEMA у цифровому секторі (\$7% \$).

Технологічна інтеграція: Необхідна інтеграція сучасних технологій обліку використання. Слід розглянути впровадження відкритих або блокчейн-орієнтованих систем (за прикладом MusicStart SACEM), що забезпечить імутабельний та прозорий запис фактів використання творів, дозволяючи правовласникам здійснювати моніторинг в режимі реального часу.

Стандартизація договорів управління: Уніфікувати договори управління, чітко прописуючи формулу розрахунку комісії, методологію розподілу незатребуваних роялті та обов'язки ОКУ щодо надання деталізованих звітів правовласникам у зручному електронному форматі.

Рекомендації для законодавця: удосконалення нагляду та усунення прогалів:

Законодавче обмеження КАЕ: Встановити законодавчий максимальний ліміт на адміністративні відрахування ОКУ (рекомендований максимум: \$12% \$ від загального збору), що створить необхідний фінансовий стимул для підвищення ефективності та зменшення непродуктивних витрат.

Усунення договірної ризику при відкликанні прав: Необхідно внести зміни до Статті 13 Закону 2415 для чіткого визначення моменту припинення юридичного мандата ОКУ. Рекомендується встановити, що права вважаються вилученими з управління ОКУ з дати отримання заяви правовласником. Шестимісячний термін ² повинен стосуватися виключно *технічної* передачі даних, остаточного фінансового розрахунку та *завершення* невиконаних зобов'язань за вже виданими ліцензіями, а не *юридичного* припинення повноважень.

Обов'язкова відкрита звітність: Запровадити вимогу щодо обов'язкового публікування всіх фінансових та аудиторських звітів, реєстрів прав та реєстрів використання у стандартизованому, машиночитному (наприклад, XML або

JSON) форматі на єдиному державному порталі. Це підвищить загальний індекс прозорості та забезпечить функціональну доступність інформації.

Рекомендації для правовласників:

Підвищення правової грамотності: Активне вивчення та розуміння договірних умов співпраці з ОКУ, особливо щодо комісійної політики та процедури розподілу незатребуваних роялті.

Конкурентний тиск: Активне використання права на відкликання прав (після відповідного законодавчого уточнення моменту припинення мандата) для створення конкурентного середовища між різними ОКУ та стимулювання їх до підвищення ефективності.

Література:

1. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 р. № 2415-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19#Text>
2. Порядок здійснення внутрішньої оцінки якості внутрішнього аудиту в системі Міністерства фінансів України. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D0%97%D0%9E%D0%AF_23_10_2023.pdf
3. Звіт про прозорість за 2024 рік. ЕУ в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/uk-ua/campaigns/documents/ey-ukraine-transparency-report-2024.pdf>
4. Момент вилучення прав із управління ОКУ. European Business Association – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/moment-vyluchennya-prav-iz-upravlinnya-oku/>
5. Як легально вмикати музику у своєму закладі? Розбираємо з юристом. Poster. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://joinposter.com/ua/blog/management/yak-lehalno-vmykaty-muzyku-u-svoiemu-zakladi>
6. German PRO GEMA to Lower 'On-Demand' Music Commission. New Industry Focus – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://newindustryfocus.com/articles/german-pro-gema-to-lower-on-demand-music-commission>
7. German collection society GEMA to cut 'on-demand music distribution' commission to 7% by 2027; expects move to boost annual payouts by \$7m. Music Business Worldwide. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.musicbusinessworldwide.com/german-collection-society-gema-to-cut-on-demand-music-distribution-commission-to-7-by-2027-expects-move-to-boost-annual-payouts-by-7m/>
8. MCPS commission rates. PRS for Music – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.prsformusic.com/royalties/your-statement/mcps-commission-rates>
9. Fees and Rates of Pay for Media Commissions. The MU. The Musicians' Union. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://musiciansunion.org.uk/working-performing/composing-and-songwriting/commissioned-work/media-commissions>
10. French licensing association Sacem unveils blockchain music IP protection. Ledger Insights – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ledgerinsights.com/sacem-blockchain-music-protection-musicstart/>
11. Blockchain technologies and IP ecosystems: A WIPO white paper. WIPO. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wipo.int/documents/d/cws/docs/docs-en-blockchain-for-ip-ecosystem-whitepaper.pdf>

References:

1. Pro efektyvne upravlinnia mainovymy pravamy pravovlasnykiv u sferi avtorskoho prava i (abo) sumizhnykh prav [For effective management of the economic rights of copyright holders in the field of copyright and (or) related rights]: Zakon Ukrainy vid 15.05.2018 r. № 2415-VIII. [in Ukrainian]
2. Poriadok zdiisnennia vnutrishnoi otsinky yakosti vnutrishnoho audytu v systemi Ministerstva finansiv Ukrainy. [Procedure for conducting internal quality assessment of internal audit in the system of the Ministry of Finance of Ukraine. Ministry of Finance of Ukraine] Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2023). URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D0%97%D0%9E%D0%AF_23_10_2023.pdf [in Ukrainian]
3. Zvit pro prozorist za 2024 rik. [Transparency report for 2024] (2024). EY v Ukraini. URL: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/uk-ua/campaigns/documents/ey-ukraine-transparency-report-2024.pdf> [in Ukrainian]
4. Moment vyluchennia prav iz upravlinnia OKU. [The moment of withdrawal of rights from the management of the OCA]. (2021). European Business Association URL: <https://eba.com.ua/moment-vyluchennya-prav-iz-upravlinnya-oku/> [in Ukrainian]
5. Yak lehalno vmykaty muzyku u svoiemu zakladi? Rozbyraemo z yurystom. [How to legally play music in your establishment? We discuss this with a lawyer] (2023). Poster. URL: <https://joinposter.com/ua/blog/management/yak-lehalno-vmykaty-muzyku-u-svoiemu-zakladi> [in Ukrainian]
6. German PRO GEMA to Lower On-Demand Music Commission. (2025). New Industry Focus. URL: <https://newindustryfocus.com/articles/german-pro-gema-to-lower-on-demand-music-commission>
7. German collection society GEMA to cut on-demand music distribution commission to 7% by 2027; expects move to boost annual payouts by \$7m. (2025). Music Business Worldwide. URL: <https://www.musicbusinessworldwide.com/german-collection-society-gema-to-cut-on-demand-music-distribution-commission-to-7-by-2027-expects-move-to-boost-annual-payouts-by-7m/>
8. MCPS commission rates. (2025) PRS for Music. URL: <https://www.prsformusic.com/royalties/your-statement/mcps-commission-rates>
9. Fees and Rates of Pay for Media Commissions. (2022). The MU. The Musicians Union. URL: <https://musiciansunion.org.uk/working-performing/composing-and-songwriting/commissioned-work/media-commissions>
10. French licensing association Sacem unveils blockchain music IP protection. (2022). Ledger Insights URL: <https://www.ledgerinsights.com/sacem-blockchain-music-protection-musicstart/>
11. Blockchain technologies and IP ecosystems: A WIPO white paper. (2022). WIPO. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/cws/docs-en-blockchain-for-ip-ecosystem-whitepaper.pdf>